

אוצר-הלכות

בס"ד

פרשת דברים התשע"ה
גליון ג'

תמצית הלכות הנחוצות לשבת קודש ותשעה באב שחל בש.ז. ביום ראשון
נאמר בבית המדרש "שבט-הלוי" על פי פסקי פרנא "השבט-הלוי" זצקללה"ה
אחזת ברכפלד - עודיעין עילית
ע"י הרב אלטר אליהו פרפורשטיין שליט"א עה"ס "המינים המהודרים"

ערב שבת קודש ח' באב

- א. רחיצה לכבוד שבת קודש, למנהג עדות המזרח, יכולים להתרחץ כבכל ערש"ק. לבני אשכנז המנהג לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בלי סבון, כיון שרגיל לזה בכל ערש"ק, אך העוסק במלאכתו כל השבוע ומוזיע הרבה, ורוצה לרחוץ להעביר הזוהמא בעש"ק מותר, ורק בצונן. (שבה"ל ח"ח ס' קכ"ז) ולכתחילה קודם חצות (ביה"ל)
- ב. אם יש צורך בטעימת תבשילי הבשר לצורך הבישול, מותר לטעום מעט כפי הצורך. (קובץ מבית לוי)
- ג. בגדי שבת, הנוהגים להחליף מלבושים שונים בכל שבת, מותרים גם בשבת זו. ואנשים שרק מחליפים בגדים מותרים להחליף. (מ"ב תקנ"ד ס' ק"ו)
- ד. החלפת הבגדים תהיה, בזמן שרגיל בכל ערב שבת. (קובץ מבית לוי)
- ה. הנוהגים לומר 'במה מדליקים' אומרים בשבת זו. (כך נהגו בבית המדרש של רבינו השב"ח"ל)
- ו. לגזוז ציפורנים לכבוד שבת מותר. (תקנ"א ס' ק"ב)
- ז. לצחצח נעלים לכבוד שבת מותר (מבית לוי).

וביום השבת

זמני היום במודיעין עילית

חצות היום 12.46 שקיעת החמה 7.44 צאת השבת 8.22, סיום הצום 8.11

- א. הנוהגים לטבול במקווה כל שבת בבקר לתוספת טהרה, מותרים נמי בשבת זו. לעניין לטבול במקווה חם, אלו שנוהגים כל שבוע לטבול במקווה חם, מותרים נמי בשבת זו. ² וזמי שאינו טובל בכל שבוע והוצרך לטבול מותר לטבול רק בצונן. (הגה"צ רבי נפתלי פרנקל שליט"א חבר הבד"צ העדה החרדית ובעל שו"ת אמרי בינה - במכתב מיוחד לקראת השיעור).
- ודעת הגאון רבי יוסף ליברמן שליט"א בעל שו"ת משנת יוסף דיטבול רק במים פושרין (במכתב מיוחד לקראת השיעור).
- ב. מפטירים חזון ישעיהו, והמנהג שהרב או חשובי הקהל, קוראים ההפטרה.
- ג. אומרים אב הרחמים.
- ד. סעודת שבת בבוקר אוכלים כבכל שבת בשר-ודגים וכל מטעמים. [אלו הנוהגים לאכול מאכלי חלב בסעודה שלישית, יתנו דעתם מתי מסיימים את אכילת הבשר, כדי להמתין בין בשר לחלב כדין].

¹ דאין זה בכלל טעימה האסורה משום שמחה. (ק' מבית לוי) ולענין ברכה יברך ברכה הצריכה.
² ע"פ ש' הקרבן נתנאל, ולא הוי דברים שבצנעא כדכתב המשנ"ב (תקנ"ד ס' ק"ט).

- ה. לימוד תורה - כתב הרמ"א ס' תקנ"ג ס' ב' דאין אומרים פרקי אבות, והט"ז מפקפק מאוד על מניעת הלימוד בשבת, ומסיים דהלומד בשבת אחר הצות לא הפסיד, וכתב המשנה ברורה דיש לסמוך על זה³. החזו"א החמיר ללמוד רק הדברים המותרים בתשעה באב⁴. אבל שיעור קבוע ברבים, כתב בשו"ת דברי יציב דמותר, דלא ליחזי כאבילות בפרהסיא, אך הגריש"א פסק שלא יעשו שלא כהרמ"א, ומ"מ אם עי"ז יבואו לביטול תורה שרי.
- ו. בתפילת מנחה אין אומרים צדקתך.
- ז. אכילת סעודת שלישית, הנוהג לאכול בכל שבת ברוב עם, יאכל גם בשבת זו, מפני שאם לא יאכל הוי אבילות בפרסיה, וכן יכול לזמן. ומי שרגיל לאכול בביתו יעשה כך גם בשבת זו, ופסק השב"ח⁵ לכהמ"א דתמיד יאכל בביתו. יש הנוהגים לאכול מאכלי חלב בסעודה זו.
- ח. לא יאמר אדם שאוכל או שותה כדי שלמחר יהיה לו כח לצום. (הגה"צ רבי נפתלי פרנקל שליט"א חבר הבד"צ העדה החרדית ובעל שו"ת אמרי בינה וכ"כ בעל המשנת יוסף שליט"א)
- ט. לקיחת תכשירים בשבת, אנשים חלושי מזג שרוצים לקחתם כדי שיוכלו לצום, יערבו במאכל או במשקה, ומותר לקחתם בשבת. (שבה"ל ח"י ס' פ"ד ו) ויערבם בערב שבת.
- י. צריך להפסיק מאכילה ושתיה מ' בעוד יום משקיעת החמה⁶, אפילו בשבת, שלא יטעו שהוא כשאר שבת, שאם התחילו מבעוד יום, שאפשר לאכול גם אחר השקיעה אלא צריך להפסיק מ' בעוד יום - שקיעת החמה⁷ (ס' מ"ב ס"ק כ"ד).
- יא. אם מברך ברכת המזון קודם השקיעה, ויש לו עוד שעות לאכול או לשתות, עדיף שיעשה תנאי שלא מקבל הצום בברכת המזון.
- יב. אסור להכין שום דבר לצורך ליל ת"ב עד זמן יציאת השבת, מלבד אם משתמש בו, בשבת.

מוצאי שבת קודש

- א. לאחר צאת הכוכבים האנשים והנשים יאמרו 'ברוך המבדיל בין קודש לחול', ויחלצו את בגדי השבת לבגדי יום חול, וכן המנעלים.
- ב. הנוהג לפי שיטת ר"ת בכל הדברים דאורייתא ודרבנן, לא ינהג שום מנהגי אבילות עד זמן יציאת השבת לר"ת. ואלו הנוהגים לש' ר"ת רק בשבת ויה"כ נחלקו הפוסקים על זמן חליצת המנעלים והחלפת הבגדים, הגר"ש דבילצקי שליט"א פוסק שינהג כשיטת הגאונים, והגה"צ רבי משה שטרנבוך שליט"א ראב"ד העדה החרדית כותב, דרק לענין חליצת המנעלים ינהג כך. ובנמצא בביתו נכון להחמיר לחלוץ מנעלים.
- ג. רבינו מרן השב"ח⁸ לצקללה"ה נהג לבוא לבית המדרש בזיכרון מאיר בשנים קודמות, בבגדי חול ומנעלים בזמן בין השמשות של רבינו תם, ולאחר ברכו של מוצאי שבת חלץ מנעליו, ובזה קיים מנהג בני אשכנז ללכת בגדי חול בשבת.
- ד. הנוהגים לזמור מזמורי תהילים קודם תפילת ערבית של מוצש"ק, במוצאי שבת זו אין מזמרים⁹.
- ה. בתפילת מעריב של מוצאי שבת אומרים אתה חוננתנו ככל מוצאי שבת, שכח לומר אתה חוננתנו אינו חוזר דהרי עתיד לחזור להבדיל על הכוס במוצאי התענית. (רצ"ד, תקנ"ו), ומ"מ יאמר ברוך המבדיל בין קודש לחול.
- ו. אין אומרים ויהי נועם ולא למנצח בנגינות, ולא ויתן לך. (תקנ"ט ס' ב')
- ז. קודם אמירת מגילת איכה, יברכו על נרות בורא מאורי האש, ואם שכח ולא בירך יברך בליל מוצאי שבת בלבד.

³ ועיין ביאור הלכה.

⁴ היעב"ץ כתב דלא שרי ללמוד דברים הרעים בשבת.

⁵ תקנ"ט ס' ב' רצ"ג מ"ב סק"א.

ה. הנשים יברכו בבית לעצמם לבד ברכת מאורי האש⁶. (קובץ מבית לוי)
 ט. לסדר הבית מותר לאחר זמן יציאת השבת ואמירת ברכת ברוך המבדיל. אבל לנקות הכלים רק לאחר חצות למחרת. (הגרי"י פישר זצ"ל אבן ישראל)

יום התענית

- א. נטילת ידים שחרית עד קשרי אצבעותיו. (תקנ"ד י') וברכת על נטילת ידים יברך לאחר שעשה צרכיו (מ"ב כ').⁷
- ב. ברכות השחר הנותן לשכוי וכו' אומרים כבכל יום אבל ברכת שעשה לי כל צרכי - הברכה הנאמרת בכל יום על מנעלי האדם, בת"ב הרי אין הולכים במנעלים, כתב המושגה ברורה והסכימו הרבה אחרונים שיכול לברך ברכת שעשה לי כל צרכי (ס"ק לא, ושהע"צ לא) והנוהגים על פי האריז"ל אינם מברכים ברכת שעשה לי כל צרכי רק בלילה כשנועלים את המנעלים,⁸
- ג. בתשעה באב משכימים קצת לבית הכנסת מ"מ אם מחמת כן יגמרו התפילה והקינות זמן הרבה קודם חצות אין להשכים (תקנ"ט ס"ק ט"ז). וגם המאחרים יקפידו על זמן ק"ש.
- ד. היוצא מביהכ"ס יטול ידיו עד קשרי אצבעותיו.
- ה. שאילת שלום, אין שואלים שאילת שלום בת"ב. (מ"ב תקנ"ד ס"ק מ"א)
- ו. קודם תפילת מנחה מותר לרחוץ ידיו דהוי כמקבל פני השכינה. (תקנ"ד מ"ב כ"א)
- ז. בתפילת מנחה אומרים נחם, בברכת בונה ירושלים אם שכח לומר נחם אומר קודם "ותחזינה", ואינו חותם בברכה⁹ ואם שכח גם שם אומר אחרי אלקי נצור קודם יהיו לרצון. שכח לומר גם שם אינו חוזר.¹⁰
- ח. חולה הגם שאינו מתענה, אומר נחם בתפילת מנחה. (ס' תקנ"ז ומ"ב ס"ק ה')

חולת שאינו מתענה

- א. הבדלה. יולדת או חולה יעשו הבדלה לעצמם. או שהבעל או איש אחר יעשו הבדלה, והיולדת או החולה תשתה, וגם והמבדיל יוצא בזה ידי חובת הבדלה. (שבה"ל ח"ח ס' קכ"ט)
- ב. יעשו ההבדלה על מיץ ענבים או על חמר מדינה¹¹, ובמקום שא"א יעשו על יין. (קובץ מבית לוי)
- ג. חולה יניח תפילין קודם האכילה. אם מתפלל תוך ביתו ביחידות, יתפלל עם תפילין. אם מתפלל בבית הכנסת יתפלל בלא תפילין, ובביתו יקרא ק"ש בתפילין וגם לאחר זמן ק"ש¹².
- ד. במנחה יכול להתפלל עם התפילין שלא לפרוש מן הציבור. (שבה"ל ח"ט קל"ג ב')

6 ועיין באה"ל ס' רצ"ז ד"ה לא יבדילו לעצמן דס"ל דאינה חייבת בברכת הנר לכך בעלה יברך בבית להוציא את הנשים, וכ"כ הגרשז"א זצ"ל אמנם אישה שרוצה לברך ראשית לברך עין אגרות משה חו"מ ח"ב ס' מז א' ב' וכן דעת השבט הלוי והגרר"ק.

7 הנוהג כל ימות השנה ליטול ידיו ג"פ לאחר שיוצא מבהכ"ס, מותר גם בת"ב.

8 וכן מובא בסידור בעל התניא וכן בשם הגר"א בשם החזו"א דינים והנהגות.

9 ובדיעבד אם אמר בשומע תפילה יצא.

10 אשי ישראל מד, נ.

11 ודעת השבה"ל שמצוים טבעיים וכן תה וקפה להלכה למעשה אין להחשיבם לחמר מדינה. אבל הגרי"י פישר זצ"ל נהג בשנים שהרבנית חלתה היה עושה לה הבדלה על קפה שחור. והיה ממתין מעט שלא יהיה כ"כ חם שיוכל לשתות מלוא לוגמיו. (אבן

ישראל)

12 דלא כפסק משנ"ב תקנ"ה ס"ק ה' אלא כמנהג רבותינו שקראו ק"ש בתפילין דר"ת בט"ב.

קטן שאינו תענה

א. דעת מהרי"ל דיסקין זצ"ל קטן שהגיע לחינוך צריך להבדיל על הכוס קודם אכילתו וכ"כ בשו"ת (ה"ז ע"ז) השבט הלוי, ובח"י ס' קע"ז כתב: מה שכתבתי בח"ז לא היה כוונתי למעשה אלא להשיב לשואל, ובספר מבית לוי כתב מרן בכת"י ולמעשה לא ראינו נוהגים כן, שקטן מבדיל לעצמו. וכ"כ השמירת שבת כהלכתה (פ' ס"ב ס' מ"ה) שקטנים אוכלים ושותים ללא הבדלה, ובמוצאי תשעה באב שומעים הבדלה ויוצאים ידי חובה¹³.

מוצאי התענית

- א. הבדלה במוצאי התענית, סדר הבדלה: אומר ברכת הגפן וברכת הבדלה בלבד, ושותה היין בעצמו. (שבה"ל ח"ו)
- ב. קידוש לבנה - נועלים מנעלים קודם קידוש לבנה ואלו שנהגו לא לברך בבקר שעשה לי כל צרכי, יברכו עכשיו לאחר שנעלו מנעלים. ויקדש הלבנה בשמחה.
- ג. ולעניין ריקוד אח"כ, הגרשו"א זצ"ל כתב דהמנהג שלא לרקוד. (הליכות שלמה)
- ד. אישה שבעלה מתעכב מלבוא לביתו ואינה יכולה להמתין, יכולה לשתות מים בלבד קודם הבדלה, ואם רוצה יכולה להבדיל לעצמה. (מבית לוי ע' תקו)
- ה. בשנה זו רחיצה ותספורת מותרים במוצאי הצום היות והצום נדחה.
- ו. כיבוס הבגדים ולבישת בגדים מכובסים, מותר במוצאי התענית. (קובץ מבית לוי)

חשכו במאורות

אוהבם של ישראל הרבה לפעול בכל עת
בעניני נקיות ושמירת לשון קייבץ וריבץ
לגיונות של תלמידי חכמים חסידים ואנשי
מעשה יראים ושלמים
בדרך המסורה לנו
רבינו רבי אליעזר בן הרה"ק
ברוך זצקללה"ה

זלב"ע ב' בתמוז האי שתא

רבן של ישראל הקים עול ההוראה
בדור הרביעי תורה והוראה קרוב
לשמותים שנה בישראל מרץ בוסק
הדור
רבינו שמואל הלוי בן הרב
יוסף צבי וואנר זצוק"ל

זלב"ע ט"ו ניסן האי שתא

לע"נ מרת ליפשא לאה בת הרב אפרים אהרן פלדמן ע"ה

¹³ ועין באריכות ס' מבית לוי ע' תק"ו ע"ש. השש"כ כתב ס"ל כמו שמצינו לגבי קידוש דמותר להאכיל את הקטן לפני קידוש עכ"ד. ויש לצרף דעת הרמב"ן והרשב"א (ח"א ס' קי"ז) שאין חיוב הבדלה בתשעה באב.